

СКАЗАНІЄ О ГЕТЬМАНІ КОЗАЦЬКОМ ШАХУ І ПОДКОВІ, І О РАЗЛИЧНИХ БРАНЄХ КОЗАЦЬКИХ

За того же кроля Стефана Баторія, в року 1577, бі между козаками запорозькими козак славний, іменем Подкова²²; его же храбрості волохи ради на господарство призиваху волоськоє. З тим Подковою Шах²³, гетьман запорозький, з козаками пришедши в Волоськую землю, от господарства Молдавського ізгна воєводу Петра, посади на господарстві Подкову. Тогда Петр-воєвода, собра турського войська много, на Подкову ополчися; но козаки побідиша турськую силу. По времені же паки Петро, молдавський воєвода, зо многими турськими силами на Подкову бранію прийде, но Подкова противу єму ізийде і бисть брань великая, обаче козаки турков побідиша, яко єдва Петро-воєвода убіже з малими людьми. Видів же Подкова, яко на господарстві Молдавськом не укріпиться, остави і на Подолля возвратися; того ляхи, лестію ємше, до кроля отослаша, которий повелі отсіщи главу Подкові во Львові; тіло же его козаки, взємше, в Каневі в монастирі погребоша. Посла же кроль і до низових козаков комісаров, даби їх ширили; но прийняли їх козаки, не якоже ляхи хотяху, гнівающегося за Подкову, его же ради многажди на Молдавськую землю находяше, великія пакості творяху, яко храбрим юнакам бі свойственно, а найпаче татарам вельми бяху тяжкі, а кріпкі, яко стіна, по Бузі Росію от врагов защищая.

РОЗПОВІДЬ ПРО ГЕТЬМАНА КОЗАЦЬКОГО ШАХА ТА ПІДКОВУ І ПРО РІЗНІ БИТВИ КОЗАЦЬКІ

За панування того ж таки Стефана Баторія року 1577 проживав поміж козаками запорізькими славний лицар по імені Підкова; спокушені відвагою цього чоловіка, волохи покликали його до себе господарем. Ось з цим Підковою гетьман запорізький Шах та з козаками прийшов у землю волоську, прогнав з господарства молдавського воєводу Петра і посадив господарем Підкову. А Петро-воєвода, покликавши на поміч силу турецьку, ополчився на Підкову; та козаки здолали турецьку силу. Вже після того, коли Петро, воєвода молдавський, з незліченою турецькою силою на Підкову рушив, а Підкова вийшов йому на зустріч і вступив у січу велику, хоч козаки й перемогли турок, що й сам Петро-воєвода з своїми вірними заледве встиг врятуватися, проте відчув Підкова, що не сила йому утриматися на господарстві молдавському. Тому він полишає Молдавію і вертає на Поділля; там ляхи, до підступу вдавшись, ловлять його і відсилають до короля, а той

наказав обезглавити козака у Львові. Після страти тіло його взяли побратими і поховали в монастирі у Каневі. Король же послав своїх комісарів до низових козаків, наказав втихомирити; та прийняли їх козаки не так, як ляхи веліли; бо затаїли вони гнів за Підкову і заради його імені не раз ходили на Молдавську землю, велику шкоду чинили, що звитяжним побратимам властиво; а щонайбільше татарам дошкуляли і міцно, як стіна, за божим велінням Росію захищали.

КОЛИ І ЧОМУ КОЗАКИ ПОВСТАЛИ НА ПОЛЯКІВ?

Сталося це, коли деякі архиереї в литовських землях, страху перед богом не маючи і нічого не потребуючи, відреклися віри православно-католицької і зібрали собор в Бресті литовському; і з'їхалися на той собор митрополит Михайло Рогоза, Іпатій Прототроній (єпископ Володимирський та Брестський), Кирило Терлецький (єкзарх, єпископ Луцький та Острозький), Ермоген (єпископ Полоцький та Вітебський), Іоанн Гоголь (єпископ Пінський та Туровський), Діонісій (єпископ Хелмський та Белузький). Відкинувши на тому соборі благословіння свого першого архипастиря патріарха Константинопольського, вони послали гінця в Рим до папи Климентія восьмого і віддали себе під руку західному костюлу. А благочестиві сини, забачивши цю новоявлену химеру, жахнулися, відреклися від тих запроданців, а не пастирів і, розгорівшись благочестивою ревністю, Косинський із запорожцями на ляхів рушив, багато фортець узяв, силу ляхів перебив, але року 1594 під П'яткою і сам ляхами здоланий був.

Того ж року гетьман війська запорізького Наливайко, розбивши мадярів, повернув на Україну і не застав уже в живих Косинського; як син православ'я, зневажаючи новоявлену унію, він зібрав серед низових козаків побільше війська і рушив на Литву, і там, перемігши у багатьох битвах, спалив Слуцьк та Могильов і силу ляхів побив. Проти нього з військом вийшов коронний гетьман Жолкевський, прийшов на Україну і року 1597 під Лубнами, в урочищі Солониці, розбив силу козацьку, а самого гетьмана з полковниками Лободою та Мазепою живими взяв і до Варшави відвіз; там, у Варшаві, на міднім волю його ляхи зажарили. Саме з цієї причини й розпочалася війна козаків супроти ляхів. Після Наливайка гетьманом війська запорізького спершу був Кушка, а опісля Бородавка.

А вже після цього, року 1606, Петро Конашевич-Сагайдачний гетьманом запорізьким назвався, і забажавши щастя своє спробувати, ходив із військом запорізьким по воді на Кафу (місто турецьке), повоював його добре, силу бранців християнських з неволі звільнив і з добичею великою з Чорного моря повернувся, за що велику прихильність та ласку мав у запорожців та у поляків. А вже року 1608, за панування Жигмонта, короля польського, не закликавши навіть на підмогу війська запорізького, він зібрав на Україні козаків і рушив, як і гетьман коронний Жолкевський, на Цоцору з ляхами та з козаками. Був на той час поміж ними і Михайло Хмельницький, сотник козацький.

ПОХВАЛА ВІРШАМИ ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ ВІД НАРОДУ МАЛОРОСІЙСЬКОГО

Оце Богдан Хмельницький намальований *
Воїн руський славний, так і неподоланий.
Завдяки йому Україна на ноги стала,
Бо у ярмі лядським ледве не сконала.

Скасував він унію, бив ляхів з жидами
Й інших ворогів тими ж гнав шляхами.
Ох і голосні ж ви, вісті переможні,
Раз у весьвіт славу понести спроможні!

Навіть в землях Фракії оселився страх
Коли Марса гуки мчали на крилах.
Кончиною скорений, смертю він гордує
І в синах російських живе та воює.